

Geleende tijd

Roman

Catalijn Claes

GELEENDE TIJD

Van Catalijn Claes verschenen bij
uitgeverij Zomer & Keuning onder andere:

Ruwe bolsters

Waakvlam van de hoop

Morgenstond

Open einde

Hoeve De vier windstreken (trilogie)

Catalijn Claes

Geleende tijd

Uitgeverij Zomer & Keuning

ISBN 9789401914611
ISBN e-book 9789401914628
NUR 344

© 2019 Uitgeverij Zomer & Keuning
Postbus 13288, 3507 LG Utrecht

Omslagontwerp Liesbeth Thomas, t4design
Vormgeving binnenwerk Yvonne Reijsoo, Nyvonco

www.zomerenkeuning.nl

Alle rechten voorbehouden

1

Lieuwe Banning is na een telefoontje van zijn vader op weg naar de rederij. Met gehaaste stappen loopt hij over de havenkade. Hij is er. Met twee treden tegelijk gaat hij de trap op, opent de buitendeur en botst prompt tegen Rietje op, de typiste op het kantoor van zijn vader. Rietje Kager heeft kortgeknipte blonde lokken, blauwe ogen met een schittervonk erin, en een rode mond die vriendelijk naar hem lacht en zegt: ‘Binnen wordt er met smart op je gewacht.’

‘Zo erg?’

‘Je kent je vader. O ja, en de prijsrapporten zijn binnen.’

Hij rimpelt zijn voorhoofd, denkt aan de lage prijzen van de vorige weken en zegt: ‘Da’s minder prettig.’

Ze lacht. ‘Wat heet, maak je borst maar nat. Nou, ik ga een bakkie zetten, dag Lieuwe.’ Een kushand, en Rietje verdwijnt in het keukentje. Rietje, ze doet hem altijd aan zijn vrouw Geke denken. Geke heeft dezelfde blonde krullen, dezelfde blauwe ogen en hetzelfde slanke figuurtje. Al drie jaar is ze mevrouw Banning, maar waar beiden met verlangen naar uitkijken – een kind – laat op zich wachten. Een kind dat hun beider leven vult, en elke maand opnieuw wachten ze nerveus af: zou het nu? Maar waar ze op hopen blijft uit, en vorige week maakte Geke de opmerking: ‘Misschien is een van ons tweeën...’

Hij begreep wel waar ze op doelde, maar toch zei hij: ‘Verklaar je eens nader.’

Na een lichte aarzeling zei ze: ‘Zoals ik het zeg: dat een van ons tweeën...’

‘Waar stuur je op aan?’ vroeg hij kortaf.

‘Het zou toch kunnen,’ zei Geke, ‘je hoort weleens van die verhalen.’

Hij voelde het bloed naar zijn wangen stijgen dat zijn vrouw zo dacht. Geërgerd viel hij uit: ‘Een impotente man, bedoel je dat?’

‘Foei, wat een onzinnige praat, een lieve man van wie ik heel veel hou. Zullen we er verder over zwijgen?’

Hij zweeg en verbeet zijn ergernis maar ook zijn angst, vooral als in de afslag sommige jonge kerels daar spottende opmerkingen over maakten, want iedere kerel verstond toch de kunst van het kinderen maken. Dan liep hij bij zijn werkmaten vandaan – wat wisten zij ervan – en zocht hij zijn heil in café De Nadorst. Hij bestelde een borrel, spoelde de wrange smaak weg en hield zichzelf voor: zolang de boom bloeit, kan hij dragen. Jawel, een zoethoudertje, want tot nu toe...

En dan te weten dat Gerrit, zijn oudste broer, al twee jongens heeft en een meid. En Brent heeft twee meiden en een jongen, en bij Aris was het vanaf de beddenplank raak: een tweeling en het jaar daarop een zoon. Zijn broers hebben hun zaad niet op de rotsen vergoten, en hij, Lieuwe, die altijd over eigen kinderen heeft gedroomd, een paar jongens en een paar meiden, die ’s avonds voor het slapengaan als aanhalige katjes op je knieën kruipen en om een verhaaltje bedelen, krijgt vooralsnog geen kind. Weg het beeld. De teleurstelling vreet steeds dieper op hem in.

De deur van het kantoor gaat open. Zijn vader verschijnt op de drempel.

‘Ik dacht dat ik stemmen hoorde,’ zegt zijn vader.

‘Dat was Rietje,’ zegt Lieuwe.

‘Je moet haar niet van het werk houden.’

‘Waarom zou ik? Ze ging koffiezetten.’

‘Genoeg erover,’ zegt pa kortaf en hij trekt een stoel bij. ‘We moeten eens praten.’

De telefoon gaat. Pa pakt de hoorn van de haak en zegt tegen zijn zoon: ‘Een moment, eerst dit afhandelen.’

Lieuwe heeft geduld, wacht en denkt: zeker over de lage prijzen van vandaag terwijl de prijzen van de stookolie maar blijven stijgen. Houd dan als reder je schepen maar ’s varende. Reder, schipper of afslager, het maakt geen enkel verschil. Overal is het ’t zelfde liedje, de opgelegde quotering van de laatste jaren heeft de visserij veranderd en het is er niet beter op geworden. Lage aanvoer en lage prijzen, waardoor grote financiële zorgen. Kotters worden opgelegd door de bank, worden verkocht en weer net zo makkelijk doorverkocht en de schipper zelf vaart met de smoor in zijn lijf als zetschipper voor een andere rederij. Hij kent een paar schippers die het door schade en schande – in wezen hen door hogerhand aangedaan – niet langer konden verdragen en voorgoed naar het buitenland zijn vertrokken, onder wie Piet Kraak. Hij is naar Argentinië geëmigreerd, vaart daar nu voor een reder en vist op tonijn. En Hannes Bais is in vaste dienst bij een zalmkwekerij in Noorwegen. Hij komt om de drie maanden met doorbetaald verlof terug naar patria en volgens hem houdt het de liefde warm. Het bewijs daarvan is Stien – Harms vrouw – ze is weer in gezegende verwachting. Stien zelf is er niet zo blij mee. Harm des te meer, met stille hoop in zijn hart op een dochter, want ze hebben al twee jongens.

Zijn blik glijdt door het kantoor. Het hart van de rederij, waar Banning Sr. de lakens uitdeelt. Het brede raam geeft uitzicht op de haven. Aan de wand hangt een aantal ingelijste foto's waarop varende kotters te zien zijn waarvan pa de eigenaar is. Pa, die met volharding en dag en nacht hard werken zich van een eenvoudige vissersjongen tot een kleine reder heeft opgewerkt en nu eigenaar is van vier kotters waarop eigen volk als schipper vaart. Gerrit, de oudste, op De Hannah. Brent op De Stormvogel. Aris op De Vier Evangelien, en hijzelf op De Poolster. Eigen volk, daar valt niet tegen op te boksen. En dan te weten dat hij – Lieuwe – nooit iets voor het vak van visser voelde. Na het behalen van zijn havo-diploma wilde hij doorstuderen voor bioloog, maar hij had de moed niet daarover tegen zijn vader te beginnen en zocht in plaats daarvan steun bij zijn oudste broer.

'Je denkt toch niet dat pa...,' begon Gerrit toen Lieuwe hem over zijn plannen had verteld.

'Jij bent de oudste, naar jou wil hij nog weleens luisteren.'

'Net wat je zegt: weleens. Verwacht er maar niet te veel van.'

In spanning wachtte Lieuwe af. Zou het Gerrit lukken? Daar kwam hij gauw genoeg achter. Gerrit schilderde het tafereel als het ware voor zijn ogen af. Pa die zijn oudste zoon rustig aanhoorde en er daarna kalm tegenin ging. Bioloog nog wel. Juist hun rapporten stoten de visserman het brood uit de mond.

'En wat zei jij?' drong Lieuwe aan.

'Wat ik zei? "Man, man, wat zie je het weer grijs. Bekijk het 's door een andere bril. Juist door hun

inzicht komt de visstand weer op peil.” En pa toen sceptisch: “Dat moet je tegen die ontslagen schippers zeggen. Maar dit zeg ik je, ik laat me niet door die lui de wet voorschrijven.”

‘Wat zei jij daarop?’

Gerrit lachte. ‘Ik zei: “Wie krijgt bij jou daar de kans toe? Toch niemand!” En zijn antwoord was: “En zolang ik hier zit zal het zo blijven. Later zien jullie zelf maar.”’

Later, als pa het tijdelijke voor het eeuwige heeft verruild. Maar zal Lieuwe heel zijn leven visserman blijven? Brent en Aris wel, die hebben het ware visserbloed in de aderen. Gerrit en hij ietsje minder. Gerrit vaart naar eigen zeggen liever als stuurman op de sleepvaart, maar legt zich met zijn rustige karakter bij pa’s wil neer. Nu vaart hij op De Hannah, de kotter die de naam draagt van hun overleden zusje, een nakomertje.

Pa en moe waren blij met haar geboorte: op de valreep toch nog een dochter. Het was slechts van korte duur, na twee weken stierf ze. Wiegendood. Een slag voor hun ouders die hard aankwam. Pa verdrong zijn verdriet, zocht troost in het werk. Met moeder lag het anders. Dagenlang diep verdriet, ontroostbaar en ze verviel in apathie.

Ada – Gerrits vrouw – bracht redding. Ze had begrip voor de situatie, suste en troostte haar. Dagenlang trok ze met moeder op en langzaam veranderde de situatie. Moeder kreeg weer belangstelling voor de dagelijkse dingen, kon het leven weer aan en had weer plezier in haar kleinkinderen.

Lieuwe hoort zijn pa tekeergaan door de telefoon. ‘Wat? Dertienhonderd manden schelvis en wat gemengd goed van De Stormvogel? Wie zegt dat?’

Brent? En al op thuisreis? Is die knaap bedonderd om met dat armzalige zootje aan wal te komen, net nu de prijzen ietsje stijgen? Doorvissen! En zeg maar uit mijn naam: als-ie het waagt vroegtijdig binnen te lopen, krijgt-ie danig op z'n bast. Wat zeg je, Zwagerman? Mijn bloedeigen zoon? Nou en? Zoon of dekknecht, dat maakt voor mij geen enkel verschil. Van hoog tot laag werkt hier voor de rederij. Je geeft het wel effe door, hè? Wat zeg je? Of ik de laatste prijsrapporten heb ontvangen? M'n beste man, ze liggen hier vlak voor m'n neus op het bureau. Maar nu je het er toch over hebt: over die prijsrapporten van vorige week wil ik het nog effe met je hebben.'

Vlug krabbelt pa wat op een papiertje dat op zijn overvolle bureau ligt, tussen de prijsrapporten, een krant, het visserijblad, een glazen asbak vol sigarenas en maar liefst drie telefoons.

Lieuwes blik glijdt weer door het vertrek, naar de ingelijste, vergeelde foto's aan de wand. Er staan haringtrekkers in een vlet op, volgens pa de harde werkers van toen, waarop laag werd neergekeken. Maar een visserman met gedegen kennis van wind, water en stromingen.

Hij kijkt door het raam. Aan de steiger liggen een paar opgelegde kotters aan de ketting. Bankschuld, eerst betalen dan weer varen. Welke schipper treft het noodlot nu weer?

Enfin, de gebroeders Banning varen nog. Met eigen volk gaat dat lang en pa kent geen genade. Hij verwacht van zijn zoons honderd procent inzet. Hoor hem toch 's tekeergaan tegen Zwagerman, de baas en tevens de afslager van de visafslag. Pa en Zwagerman, die twee zijn aan elkaar gewaagd. Meestal gaat het hard tegen hard, maar als pa zijn

neus in de afslag laat zien, schiet Zwagerman als een snoek op hem af, drinken ze samen een bakkie leut en trakteert Zwagerman pa in zijn kantoortje op een borreltje. Pa biedt Zwagerman op zijn beurt een sigaar aan, steekt er zelf ook een op en er is geen vuiltje meer aan de lucht.

Pa's gezicht vertoont nu echter een harde grijns en hij blaft Zwagerman af of de man zijn grootste vijand is. Toch weet Lieuwe dat ze allebei deel zijn van een groot vertakt net waarin pa de stuwende kracht is.

'Zo, da's gebeurd.' Pa glimt van tevredenheid, legt de hoorn op de haak en richt zich tot Lieuwe: 'Het mocht wel effe, m'n zoon, maar zaken gaan voor alles.'

Lieuwe fronsst geërgerd zijn wenkbrauwen. 'Zoals je Brent tegenover Zwagerman afblaft, wat moet die man 'r niet van denken?'

'Zwagerman? Geen moer. En wat dan nog? Brent moet niet denken dat hij met dat armzalige zootje kan binnenlopen, dat kost meer van stijgen dan van dekken.'

'Maak het effe. Dertienhonderd manden in de tijd van schaarste, da's lang niet slecht.'

'Zo, vind jij dat?' Er verschijnt een harde blik in zijn grijze ogen. 'Laat ik je dan zeggen, m'n jongen: dat maakt de reder uit. Ook al varen mijn bloedeigen zonen als schipper op mijn kotters, hier ben alleen ik de baas en ik maak uit of de vangst voldoende is om binnen te lopen. Een schipper mag nooit denken dat hij genoeg heeft gevangen, dat laat-ie aan zijn reder over. Maar toch, dertienhonderd manden, op de keper beschouwd lang niet slecht.'

Lieuwe snooft. 'Goh, ik dacht dat het zo'n armzalig zootje was!'

'Als je geen andere praat weet, vraag liever waarom

ik je hier laat komen.' En pal daarop: 'Beroerd hoor, dat je het zo slecht kan rooien met Leenders.'

Lieuwes gezicht betreft. Ai, Leenders op de prop-pen, het rechterhandje van pa. Volgens hem is er geen betere visserman dan Leenders. Hij is uit het juiste hout gesneden en weet hoe het werk op een kotter gaat.

En Lieuwe moet eerlijk bekennen: de man heeft het in zijn vingers. Maar toch... altijd die grote wafel van die kerel. Vooral tegenover 'ouwe' Kees Koorn, een diepgelovig man in handel en wandel en een trouwe kerkganger.

Leenders is daarentegen een heel andere mening toegedaan, waardoor er voortdurend mot is tussen die twee. Kees komt dan bij hem klagen. Hun laatste akkefietje herinnert Lieuwe zich nog helder.

'D'r zit geen asempie vroomheid in die kerel, Lieuwe. Handen vouwen voor het eten, ho maar.'

Leenders, weinig kieskeurig in zijn woorden, ging er breed grijnzend tegenin: 'Wat handjes vouwen? Voor die hap vreten waar ik me de rambam voor werk?! Wees wijzer!'

'Was je maar wijs,' antwoordde Kees. 'Wees Hem dankbaar dat Hij ons alle dagen hier aan boord te eten geeft.'

'Doet-ie dat dan? De ouwe baas hierboven heeft wel andere dingen aan zijn hoofd dan dat armzalige zootje vissers hier aan boord.'

Kees hief een waarschuwend vingertje. 'Pas op, Leenders. Pas op, spotters krijgen spottersloon.'

Janus Pot mengde zich in het gesprek, hij was op de hand van Kees. Giel Blom, de loodschieter aan boord, koos dan weer partij voor Leenders. Het een lokte het ander uit.

Gevolg: ruzie. Gehaast sprong Lieuwe ertussen, greep Leenders bij de schouder, trok hem achteruit en zei: ‘Ophouden met dat gedonder! Aan boord geen ruzie, dat zoek je aan wal maar uit.’

Leenders wees naar Kees. ‘Mot je mij hebben? Hij begon.’

Lieuwe vatte bijna vlam. ‘Bek houwen, naar het vooronder jij, sorteren!’

Met een stekende blik uit nauw toegeknepen ogen droop Leenders af. Voor Lieuwe viel er een pak van het hart.

Lieuwe schudt de herinnering van zich af. Leenders is een onruststoker. Het is dat pa zo hoog met hem loopt, maar anders...

‘Moet ik daarvoor op het kantoor komen?’ vraagt Lieuwe.

‘Je bedoelt?’

‘Heeft-ie geklaagd?’

‘Nou klagen, klagen, zo wil ik het niet noemen. Maar ’t is beroerd dat je het zo slecht met de man kan vinden.’

Dus toch klagen. Leenders is op voorspraak van pa bij hem aan boord en pa prijst hem de hemel in: ‘Een allroundkracht, daar heb je wat aan.’

Juist, daar heb je wat aan. Maar of hij op die man zit te wachten? Trouwens, Janus Pot heeft het ook in de vingers. ‘Waarom moest de man bij mij aan boord?’ wil Lieuwe weten. ‘Je hebt nog drie zoons.’

Na een lichte aarzeling antwoordt pa: ‘Je bent anders dan je broers.’

‘Hoezo?’ vroeg hij verwonderd.

‘Je hebt meer letters gevreten dan zij, waardoor je kennis is vergroot en je een betere kijk hebt op de gewone man.’

Hij is een moment perplex. ‘Voor het eerst dat je dat tegen me zegt.’

Plots staat hij weer als een diep teleurgestelde knul bij moeder in de kamer, zoekend naar haar steun. ‘Moeder, ik voel niks voor visserman. Ik wil doorstuderen voor bioloog, maar vader die...’

Moeder geeft hem een aai over zijn bol. Zoals altijd slurpt hij haar zacht gefluisterde troost als helder water op. ‘Hebben jij en je vader weer hommeles?’

‘Hij heeft altijd de pik op mij, nooit op mijn broers. Pas als ik net als zij naar de visserij ga, valt er niks op me aan te merken.’

‘Je vader heeft jouw wens door te studeren voor bioloog nooit kunnen bevatten. Vanuit zijn standpunt is het te begrijpen: van een eenvoudige vissersjongen heeft hij zich opgewerkt tot een kleine reder. Hij ziet zijn zoons als de opvolgers die zijn levenswerk zullen voortzetten, de rederij.’

Driftig en vol wrok antwoordt hij: ‘En moet ik hem daarvoor dankbaar zijn?’

‘Dankbaar, dankbaar?! Je zult van mij niet horen dat je vader een lieverdje is. Integendeel, hij is streng, wat ouderwets in zijn opvattingen en vasthoudend. Probeer dat een beetje te begrijpen. Van een eenvoudige vissersjongen tot een kleine reder, daar is moed en lef voor nodig. De lijn vasthouden en doorzetten, dát vooral.’

Stomverbaasd kijkt hij haar aan. Moeder, die zich opeens tooit in een nimbus van vrouwelijke offervaardigheid, want een makkelijk leven heeft ze bij zijn vader niet gehad. Moeder, enige dochter van een aannemer, die met vader trouwde in gemeenschap van goederen en als bruidsschat flink wat geld meebracht dat direct in de rederij werd gestoken. De

zaken floreerden en als hij zijn moeder moet geloven, stak zijn vader zijn vrouw de eerste jaren van hun huwelijk in het goud. Een ring, een armband, een halsketting, een horloge. Het mooiste was niet mooi genoeg. Met een geringschattend lachje zei zijn moeder: 'Ja, ja, valse schijn voor de buitenwereld.'

'Als je het zo ziet,' reageerde pa kortaf.

'Ja, zo zie ik het en dat weten we beiden.'

Toen zijn moeder hem dit vertelde, had Lieuwe nieuwsgierig gevraagd: 'En wat zei pa toen?'

"Als we het weten, wat valt er tussen ons dan nog te zeggen?" Daarna liep hij de kamer uit.

'Jij en pa trekken zich niets van de meningen van anderen aan, maar leven besloten en richten jullie helemaal op jullie eigen werk. Ik vraag me weleens af waarom jullie met elkaar getrouwd zijn.'

Moeder zuchtte zachtjes. 'Ja waarom? Noem het van mijn kant liefde op het eerste gezicht.'

'En pa?'

Moeders oogleden trilden even. Peinzend antwoordde ze: 'Je vader? Hij was geen verliefde jongeling. Hij was een man die met klare ogen het leven ziet. Iemand die observeert, constateert, zijn conclusies trekt en daaruit zijn voordeel probeert te halen.'

Lieuwe keek zijn moeder sceptisch aan. 'En daarom is hij met jou getrouwd!'

'Als jij het zo ziet. Maar wie peilt op voorhand het innerlijk van een mens? Je vader heeft een scherpe geest en is een hardwerkende man die goed voor zijn gezin zorgt. Al had ik wel iets anders van mijn huwelijk met hem verwacht. Maar ach, de kinderen kwamen toch wel.'

Inderdaad, vier kinderen. Vier zonen, eigen bloed. Alles werkt zich de rambam voor de rederij. Op

maandagochtend voor dag en dauw als eerste de haven uit en op vrijdag als laatste weer aan de steiger.

‘Waar denk je aan, m’n zoon?’ Het is pa die hem weer van de omgeving bewust laat worden. Hij leunt genoeglijk achterover in zijn stoel en neemt Lieuwe met een nauwelijks merkbaar glimlachje op. ‘Nog altijd in de pee over Leenders? Een prima kracht, je vader kan het weten.’

Driftig valt Lieuwe uit. ‘Ja, zo denk jij, maar aan boord is hij een judas en kankerpit.’

Met een achteloos handgebaar antwoordt zijn vader: ‘Geen mens is volmaakt, maar ik blijf erbij dat hij een visserman in hart en nieren is. Waar vind je ze nog vandaag de dag?’

‘Bij bosjes aan de haven, werkeloze vissers genoeg.’

Bam! De stoel staat weer op vier poten. ‘Wiens schuld is dat? De onze of die van de heren biologen?’

Hij toomt in, want als pa het woord bioloog hoort gaan de haren hoog. Bovendien heeft hij gehoord dat het ergste leed toch al voorbij is en dat de visstand in de Noordzee weer wat aantrekt. ‘Volgens Gaffe Visser wordt er in de Duitse bocht weer meer schol gevangen dan voorheen.’

‘Ja ja, en jij trapt d’r in. Wees toch wijzer! Maar begrijpen doe ik het wel, je hebt niet het ware vissersbloed in je, zoals je broers.’

‘En toch schipper op De Poolster, hoe bestaat het!’ Lieuwe grijnst bitter.

Pa voelt zich gestreeld. ‘Als je dat maar doorhebt, zoon. Een juweel van een schuit, je mag wel stellen de mooiste kotter van heel de vissersvloot.’

‘Ja, met een bankschuld die klinkt als een klok, dat schijn je te vergeten.’

Pa had destijds tegen zijn zoons met geen woord over een lening gerept. Pas toen de kotter in de haven lag en hij en zijn broers hun ogen uitkeken en met hun neus op de feiten werden gedrukt. Gerrit had het bekende gebaar van duim en wijsvinger naar pa gemaakt en gevraagd: ‘En hoe zit het hiermee?’

‘Heel de rederij als onderpand en de bank is er goed voor,’ antwoordde pa kortaf.

‘Je had minstens moeder en ons bij je plan mogen betrekken.’

‘Ik zie niet in waarom. Een lening met een termijn van twintig jaar, dat moet toch lukken. Met vier zoons die ik mag wel zeggen dag en nacht varen.’

Brent, die tot dan toe zijn mond had gehouden, viel Gerrit bij: ‘Dag en nacht zei je? Dan mag je wel een motor in ons achterste stoppen, we werken ons nu al uit de naad.’

En Aris voegde eraan toe: ‘Mooi bedacht, pa. Nu zijn er al weken bij dat we vissen tot ver onder de Engelse kust en vorige week nog een extra trek op schol in de Duitse bocht, zo krijgen je zoons geen rust meer.’

Pa stoof op. ‘Heb ik zoons of melkmuilen? Als ik in mijn jonge jaren had gedacht zoals jullie nu doen, was ik nooit zo ver gekomen. Wie niet waagt, die niet wint.’

Mooi en stoer gezegd van pa, maar eerst zien en dan geloven. Lieuwe vaart alweer een aantal jaren op De Poolster, maar dat doet de gedachten aan bioloog worden niet verdwijnen.

Pa legt zijn sigaar in de asbak, buigt zich vertrouwd naar hem toe en zegt: ‘Vertel ’s, hoe is het met Geke?’

‘Geke?’ herhaalt hij verbluft. Pa loopt hoog met Geke. Van zijn vier schoondochters is zij hem het liefst. ‘Goed, maar waarom die vraag?’

Pa kijkt hem peinzend aan. ‘Ik heb haar al een tijdje niet gezien.’ Tellend op zijn vingers vervolgt hij: ‘Pakweg zeven weken!’

‘Ze doet vrijwilligerswerk voor het Rode Kruis, dat weet je toch? En op maandag helpt ze in het bejaardenhuis.’

‘Weten, weten? Wat ik wel weet: van drie van mijn zoons ben ik grootvader, maar van jou...’ Er valt even een stilte. ‘Verdomme jongen, moet je vaar je leren vrijen?’

Bezeerd stuift hij op. ‘Da’s een zaak tussen mij en mijn vrouw. Daar sta jij buiten.’

Pa knikt en geeft ruitertlijk toe: ‘Je hebt gelijk, ik had het niet mogen zeggen. Maar we zijn beiden man en je strooit je vader geen zand in de ogen, en moeder en ik zouden jou en je vrouw zo graag gelukkig zien. Maar nu een ander praatje, maandag krijg je een nieuwe man aan boord.’

Het lijkt alsof Lieuwe het in Keulen hoort donderen. ‘Wat een nieuwe man aan boord? En dat in een tijd van ontslag en schaarste? Zeker een halfwas?’

‘Mis! Een visserman in hart en nieren.’

‘Waarom bij mij, en niet bij Gerrit Brent of Aris?’

Pa glimlacht flauwtjes. ‘Hierin beslis ik.’

Juist ja, pa de reder, en zijn zoons de knechten. Dat laat hij Lieuwe wel eventjes voelen. Kribbig valt hij uit: ‘Goh, dat ik dat kon vergeten.’

‘Dan ben ik er nog om je d’r aan te herinneren.’

Met heel het verleden in zijn achterhoofd, schampert Lieuwe: ‘Dat herinneren mijn broers en ik ons elke dag.’

‘Houwen zo. Maar om op die nieuwe terug te komen. Ik...’

‘Als-ie net zo’n klier is als Leenders ben ik er mooi klaar mee.’

‘Maak je geen zorgen, dag en nacht verschil.’

Lieuwe heeft er nog steeds de smoor in: ‘Laten we het hopen. Hoe heet die kerel?’

‘Age Bais.’

‘Age, Age, aan de naam te horen een Urker.’

‘Je zou het denken, maar het is een Katwijker. Een rustig persoon bij wie je de woorden uit de mond moet trekken.’

Lieuwe denkt aan Leenders. ‘O, nou, da’s op voorhand een geruststelling. Vertel ’s, hoe kom je aan hem?’

Zijn vader tuurt naar het strakke gezicht van zijn zoon, zich er bewust van dat deze onverwachte mededeling hem niet lekker zit. ‘Van Zwagerman en die weer via-via.’

Juist, Zwagerman de afslager, die kent God en alleman. Hij veilt de vis voor menig reder. Wat kletst pa nu weer?

‘Hij heeft jaren bij zijn vader gevaren, met de bedoeling in de toekomst heel het zaakje over te nemen. Maar de man is ook slachtoffer geworden van de algehele malaise.’

‘Hoezo?’

Met een giftige blik kijkt zijn vader hem aan. ‘Hoezo, vraag je dat nog? Het oude recept, die verdomde quoterings: minder vangst, minder verdiensten, hypotheekschuld, uitstel van betaling, kotter opgelegd en uiteindelijk verkocht en aan het einde van het liedje brodeloos en voorgoed aan wal.’

‘O, zit dat zo.’

Pa reageert met een grimmig lachje. ‘Da’s hier en overal en eenieder weet: het mooie is van de visserij af. Het is toujours vissen en nog eens vissen, want alles draait om het geld. Van de week hoorde ik dat sommigen zelfs op zondag varen. Zo’n schipper moet wel, de bank wacht niet, die wil centen zien.’

‘Da’s niet alleen in Katwijk, hier ken ik er ook een paar.’

Pa trommelt met zijn vingers op het bureau. ‘Het kan nog erger.’

‘Hoezo?’

Verdomd, wat krijgen we nou? Plots wellen er tranen op in pa’s ogen. Pa, zo’n harde. Lieuwe staat op, legt als bij ingeving zijn arm om pa’s schouders en zegt: ‘Voor de dag ermee, pa. Zo ken ik je niet.’

Pa zuchtte diep. ‘Ach jongen, wat blijft zo’n schipper over? Schade, schande, onbegrip, dat laatste vooral... Bais kon het niet langer verdragen en kneep ertussenuit.’

Plots overviel Lieuwe een gevoel van beklemming. ‘Bais? Een Katwijker nog wel; een gesloten gemeenschap waarvan de meesten christelijk gereformeerd.’

‘Nou en? Ik zie het meer als de gruwel van de smart. En om in de trant van je moeder te blijven: Onze-Lieve-Heer kent zijn pappenheimers, dus zal Hij de zonde van schipper Bais wel gladstrijken en de deur van het Vaderhuis op een kier zetten.’

Hoor daar, pa die in zijn praat moeder erbij betreft. Moeder die zich groen en geel ergert als pa de zondagsrust aan zijn laars lapt en heel de dag in het kantoor van de rederij doorbrengt.

‘Als ik je zo hoor, hul je je in het kleed van de barmhartige Samaritaan? En neem je daarom die Katwijker bij je in dienst?’

Terstond stuift pa op. ‘Hou nou je grote bek maar! En je weet het, maandagochtend stapt Age Bais bij je aan boord en verder geen geouwehoer!’

Juist, hij weet het, verder geen geouwehoer en pa’s woorden zijn een bevel.

‘Toen ik ervan hoorde, dacht ik: eindelijk eentje die van wanten weet. Wellicht een goeie invaller voor Kees Koorn, want die man wordt nu echt oud en zat der dagen. Misschien dat Kees zal zeggen: “Die bink is van hogerhand gezonden.”’

Lieuwe vraagt zich af of dat de reden is dat zijn vader die Katwijker bij hem aan boord plaatst. ‘Vertel me-es wat meer over die knaap? Een Katwijker, jawel, is dat alles wat je van hem weet?’

Pa puft bedachtzaam aan zijn sigaar. ‘Hang je daar zoveel gewicht aan?’

Hij denkt aan Leenders die in pa’s ogen geen kwaad kan doen. ‘Je gaat op voorhand toch altijd iemands reputatie na voor je hem in dienst neemt?’

Pa grijnst. ‘Je zal je oren niet geloven. Door Zwagerman.’

‘Zwagerman? Hoezo?’

‘Ja, Zwagerman, die knul is in de verre tak familie van hem. Daarom.’

‘Is Zwagerman dan een Katwijker?’

‘Weet ik veel, en wat doet het ertoe? Maandagochtend stapt die gast bij je aan boord. En lazer nu maar op, ik heb nog meer te doen.’

Juist, oplazeren en wegwezen, da’s pa ten voeten uit. Hij snuffelt alweer in de prijsrapporten alsof zijn zoon niet meer voor hem bestaat. Nijdig schuift hij zijn stoel achteruit, staat op en zegt: ‘Dan ga ik maar.’ Hij loopt naar de deur en trekt hem open.

Pa’s harde, bevelende stem galmt achter hem aan.

‘Vraag eens aan Rietje waar ze met de koffie blijft.’

Lieuwe bedwingt zijn ergernis. ‘Komt in orde.’

Hij slaat met een harde slag de deur achter zich dicht en botst prompt tegen Rietje aan, die hem observeert en lachend zegt: ‘Nou, ik hoef niet te vragen hoe de conversatie tussen jou en je vader is geweest.’

‘Wat heet. Windkracht tien. En maandag krijg ik een nieuwe man aan boord!’

‘Ik heb zoiets gehoord, ja.’

Da’s Rietje. Haar blauwe ogen lachen tegen hem. Hij ziet het kuiltje in haar hals waar een ader zachtjes klopt. Leven! Hoeveel malen heeft hij dat kuiltje in Gekes hals gekust? Geke, die een kind van hem wil. Hun seksuele leven is er fel genoeg voor, maar tot nu toe blijft iedere verwachting uit. De twijfel sluipt steeds dichterbij: wie van hen beiden? Je hoort van buitenaf zo weleens het een en ander, al spreek je er zelf niet over.

‘Het is me bekend, ook dat het een Katwijker is, en werkeloos.’

Hij kijkt haar verbaasd aan. ‘Hoe weet je dat allemaal?’

Ze lacht zachtjes. ‘Vorige week is hij hier op het kantoor geweest, een stoere vent met blond haar en grijsblauwe ogen. Het aankijken waard.’

‘Nou nou, als ik je zo hoor, werp je hem op voorhand al kransen toe.’

Rietje reageert fel: ‘Grafkransen ja!’

‘Je bedoelt?’

‘Hij is weduwnaar!’

‘Weduwnaar?’ herhaalt Lieuwe verbijsterd. Zou pa dat weten? Dan vond hij het blijkbaar niet van belang om daar met hem over te praten. Zo te ho-

ren weet Rietje meer dan hij.

Rietje babbelt aan een stuk door: ‘Zijn vrouw is door een ongeluk om het leven gekomen.’

Lieuwe is nog steeds verbijsterd door wat Rietje hier uit de doeken doet: ‘Een ongeluk?’

‘Dat zeg ik toch! Een auto-ongeluk, ze was op slag dood en hij blijft met twee jonge kinderen achter, een jochie van vier en een dochtertje van twee.’

Lieuwe voelt zich tot in het diepst van zijn ziel getroffen. ‘Mijn God, ik wist niet dat... eh...’

Rietje kijkt hem met tranen in haar ogen aan. ‘En nu je het wel weet?’

Hij is als onder een doem gevangen over al wat Rietje hem heeft verteld en waarover zijn vader tijdens hun gesprek met geen woord heeft gerept. ‘Ik weet het niet, de tijd zal het leren!’

Op dat moment kan Lieuwe Banning niet weten hoe dicht hij met zijn woorden bij de waarheid staat.

Waar andere vissers zo prat gaan op het varen, zou Lieuwe liever iets heel anders doen

Lieuwe Banning, schipper van De Poolster, heeft veel aan zijn hoofd. Hij heeft nooit visser willen worden, maar onder druk van zijn hardvochtige vader heeft hij voor dit vak gekozen. En terwijl hij het toch al niet leuk vindt, zit hij ook nog met twee bemanningsleden die elkaar naar het leven staan. Daarbij is zijn vrouw Geke onvruchtbaar. In een vlucht voor al zijn zorgen krijgt hij een verhouding met een jonge vrouw die voor de rederij werkt. Dat kan natuurlijk nooit goed aflopen. Sterker nog: deze Rietje wordt zwanger van hem.

De romans van **Catalijn Claes** hebben een rauw randje dat nooit gaat vervelen. De auteur is al 86 jaar oud en ze is meer dan vijftig jaar schrijfster, sinds haar eerste boek verscheen in 1967. Dat ging over – jawel – een schipper: *Schipper Jan Bartels*. Wat fijn toch, dat sommige dingen nooit veranderen.

Z&K

ISBN 978 94 0191 461 1 NUR 344

9 789401 914611

www.zomerenskeuning.nl